

ML 345 / .T87
2016

AMASYA BELEDİYESİ

Amasya Belediyesi Kültür Yayınları

SEYYİD MİR HAMZA NİGÂRÎ'NİN
HAYATI VE BESTELENMİŞ ESERLERİ

İnceleme ve Metin
Prof.Dr. Ahmet Hakkı TURABİ

Amasya Belediyesi
Taraından bağışlanmıştır

AMASYA-2016

AMASYA ÜNİVERSİTESİ
Merkez Kütüphane

Prof.Dr. Ahmet Hakkı TURABİ

Cafer ÖZDEMİR

Amasya Belediye Başkanı

Editör

Osman AKBAŞ

Enes TİGEN

Amasya Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürü

Grafik Tasarım

Osman TOPAL

Baskı

1

ISBN

978-605-9682-11-4

Basımevi

Yeşilırmak Matbaası

Dağıtım

Amasya Belediyesi

ÖNSÖZ

Dokusuna ilmek ilmek tarih işlenmiş kadim şehir; Anadolu'nun rüzgârları ile harman olmuş, bereketli ırmak suyunu toprağına katmış kıymetli Amasya... Binlerce yıldır yolcuların uğrak yeri olan güzel şehrimiz, özel yapısı ile ozanlara, şairlere, erenlere, türlü sanatçılara ilham vermiştir. Bu topraklar, padişaktan mutasavvıfa; ulemadan gönül dostlarına nice değerli şahsiyet yetiştirmiş; fevkalâde bir kıymete mazhar olmuştur. İşte bizler, böyle bir şehir için ne kadar çalışsak azdır düsturu ile yola çıktık ve belediyeciliğın yoğun çalışmaları arasında şehrimizin kültürel mirasına özel bir önem vererek bu mirası siz değerli hemşehrilerimize tanıtmayı kendimize görev bildik. Bu minvalde Amasya'mızın manevi hazinelerinden Seyyid Mir Hamza Nigâri Hazretleri'ni sizlere tanıtmak istedik.

Hamza Nigari hazretleri 1797 yılında Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde Dünya'ya gelmiştir. Ailesi Cicimli Seyyidler olarak tanınmaktadır ve soyları peygamber efendimizin torunlarından Hazreti Hasan'a dayanmaktadır. Hamza Nigari Hazretleri bir rivayete göre rüyasında Hz. Ali'yi gördükten sonra Sivas'da İsmail Şirvani hazretlerine intisap etmiştir. Amasya'ya da ilk olarak 1839 senesinde mürşidi ile birlikte gelmiştir. Amasya'da peygamber efendimizin sünneti seniyyesi çerçevesinde çeşitli ders ve sohbetler vermiş, bu minvalde yazdığı manzumelerinde daha çok ilahi aşk ve ehli beyt sevgisi gibi konuları işlemiştir. Seyyid Mir Hamza Nigari Hazretleri, Anadolu'dan Kafkaslar'a birçok bölgede gönül dostu ve erenlerden olarak bilinmekte ve kendisine derin muhabbet beslenmektedir.

Bu toprakların manevi hamurunu zikir ve ilahileri ile yoğuran Seyyid Mir Hamza Nigari Hazretlerinin bıraktığı tadına doyulmayan manzum eserleri hazinesini dostlarla buluşturmak paha biçilemez bir mutluluktur. Eserin hazırlanmasında emeği geçen Prof. Dr. Ahmet Hakkı Turabi, Prof. Dr. Azmi Bilgin'e, Doç. Dr. Başak Harmancı'ya ve Sn. Osman Akbaş'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Cafer ÖZDEMİR
Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Seyyid Mîr Hamza Nigârî hazretleri, sadece Amasya'nın değil Anadolu'nun manevî nurlarındandır. Anadolu'nun manevî hamurunu mayalayan, aynı zamanda pişiren erenlerin başında gelmektedir. Dînî mûsikîmizin bilhassa tekke kısmında icra edilen formların sözlerinin kaynağı, Hz. Nigârî gibi mutasavvıf şâirlerimizin nutk-i şerîfleridir. Ahmed Yesevî, Hacı Bayram-ı Velî, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, Mevlânâ, Niyâzî-i Mısırî, Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretleri gibi Allah dostları, dîvânlarında biraraya getirilen, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Muhammed (sav)'in sünnet-i seniyyesi çerçevesinde İslâmî ilke ve prensipleri muhtevî bu manzûmelerle Anadolu insanının islâmını olgunlaştırmışlar ve onları ebedî olan âhiret âlemine hazırlamışlardır.

Bu nutk-i şerîfler genellikle ilâhî formunda bestelenerek mûsikî ile tezyîn edilmiştir. İlâhiler, zikrullah esnasında dervîşânı vecde getirmiş; aynı zamanda insan üzerinde zaten yüksek seviyede olan tesirini daha da ziyade eylemiştir. Diğer yandan manzûmelerin unutulmamasını ve nesilden nesile aktarımını sağlamıştır. Bazen unutulmaya yüz tutmuş veya dîvânlarda bulamadığımız manzûmeler, besteli halleriyle günümüze kadar ulaşmıştır.

Pekçok mutasavvıf şâirimizin şiirleri bestelenmesine rağmen Hz. Nigârî'nin sadece "Nice ağlamayım etmeyim feryâd" manzûmesinden başka bir şiirine beste yapılmadığını tespit ettik. 2011 yılında "Nigârî İlâhiler" isimli bir albüm yapma arzumuz akâmete uğramak üzereydi ki Amasya Belediye Başkan Yardımcısı Sn. Osman Akbaş'ın işaretiyle "Nigârî Dîvânı" üzerinde çalışarak yeni besteler yapmaya gayret ettik. Mutlaka Hz. Nigârî'nin de himmetiyle Osman Akbaş'tan 12, Ahmet Hakkı Turabî'den 9 beste sâdır oldu. Bu eserlerle "Nigârî İlâhiler" albümü Amasya Belediyesi'nin projesi olarak yayınlandı (Origami Yapım, İstanbul, 2013). Akabinde Sn. Mehmet Kemiksiz'in 15, Dr. Fatih Koca ve Cumhur Enes Ergür'ün birer bestesini tespit ettik.

Hz. Nigârî'nin bestelenmiş eserlerini tek bir kaynakta toplamak arzusuyla hazırlanmış olan bu eser ayrıca ondan alınan ilham ve muhabbete vefa duygusuyla meydana getirilmiştir. Besteli eserleri en sağlıklı bir şekilde notalarıyla ilgili câmiaya sunarak icrâ edilerek yayılmasını sağlamak amacıyla hazırladığımız bu araştırmada Hz. Nigârî'nin biyografisi, dînî mûsikîmizdeki yeri ve önemi, dîvânda geçen müzikal unsurlar, bestelerle ilgili istatistiksel bilgi ve tablolar, bestelenmiş şiirler ve divandaki yerleri, devamında makam alfabetiğine göre besteli eserlerin notaları, ekler kısmında türbenin güncel resimleri yer alacaktır. Bestelerin toplanmasında ulaşabildiğimiz bestekârlarımızın yanı sıra ulaşamadığımız ve dolayısıyla tespit edemediğimiz eserler de olabilir.

Bu çerçevede bize Hz. Nigârî'nin biyografisini yazan Prof. Dr. Azmi Bilgin hocamıza, bestekârlarımıza, notalarımızı yazan Doç. Dr. Başak Harmancı'ya, bu çalışmaya teşvik eden ve editörlüğünü üstlenen Sn. Osman Akbaş'a, bilhassa Amasya ile ilgili tüm çalışmaları can ve gönülden destekleyen Amasya Belediye Başkanı Sn. Cafer Özdemir'e teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ
14.Eylül.2016/İzmit

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm:	1
Seyyid Mîr Hamza Nigârî'nin Hayatı:	2
İkinci Bölüm:	5
Türk Din Mûsikîsinde Nigârî İlâhiler:	6
A-Dini Mûsikîmiz ve Hz. Nigârî:	6
B-Hz. Nigârî'nin Şiirlerinde Müzik ve Müzikal Unsurlar:	9
1.Çalgılar:	9
a.Ney:	9
b.Çeng:	10
c.Rebâb:	12
d.Def:	12
e.Tabl:	13
f.Zurna:	13
g.Kanun:	13
h.Tar:	14
i.Tanbûr:	14
2.Makamlar:	14
3.Mûsikîşinâsalar:	15
a.Neyzen:	15
b.Mutrib:	16
c.Sâzende:	17
d.Diğer Mûsikî Terimleri:	18
C-Tablolarla Nigârî İlâhiler:	19
1.Güfteye Göre Nigârî İlâhiler Listesi:	20
2.Bestekâra Göre Nigârî İlâhiler Listesi:	22
3.Makam Alfabetiğine Göre Nigârî İlâhiler Listesi:	24
4.Usûl Alfabetiğine Göre Nigârî İlâhiler:	26
5.Nigârî İlâhilerin Bestakârları:	28
a-Cumhur Enes Ergür:	28
b-Dr. Fatih Koca:	28
c-Mehmet Kemiksiz:	29
d-Osman Akbaş:	29
e-Prof. Dr. Ahmet Hakkı Turabi:	30
Üçüncü Bölüm:	31
Bestelenmiş Güftelerin Tam Metinleri:	32
Kaynaklar:	48
Dördüncü Bölüm Bestelenmiş Eserlerin Notaları:	49
Ol ki sevdâ-yı cihâna râ-yı cân eyler - Mehmet Kemiksiz:	50
Sinemdedir ol dâğ-ı temennây-ı Muhammed - Mehmet Kemiksiz:	51
Ey sâkî bu dem demm-i münâcât - Mehmet Kemiksiz:	52
Ey Habîb-i Kibriyâ ey şâh-ı cümle enbiyâ Ahmet - Hakkı Turabi:	53
Bir mevzi-i hoş ferahfezâ - Mehmet Kemiksiz:	54
Aklımı ey gül-i handân - Mehmet Kemiksiz:	55
Âvâre gezer gönlüm gönlüme ne çârem var - Osman Akbaş:	56

İÇİNDEKİLER

Bülbül gülü gülşende elbette firâr etmez - Osman Akbaş:.....	57
Elhamdülillah söyler vücûdum tamâmen Allah - Ahmet Hakkı Turabi:.....	58
Ey kaş-ı keman kipriği peykân sana kurban - Mehmet Kemiksiz:.....	59
Kim çeker zahmet-i deşt-i hicâzî - Mehmet Kemiksiz:.....	60
Sebebsiz âşık ey yârân - Osman Akbaş:.....	61
Sana Ahmed mi Muhammed mi muhabbet mi diyem - Ahmet Hakkı Turabi:.....	62
Âşık oldum yine taze bir nevcivâne - Mehmet Kemiksiz:.....	63
Dîvâne gönlümün oldu dîvâne - Osman Akbaş:.....	64
Ne mededdir Nigâr Nigâr demekden - Mehmet Kemiksiz:.....	65
Nice ağlamayım etmeyim feryâd - Anonim:.....	66
Cânânımı ver ya al bu cânımı Yârâb - Osman Akbaş:.....	68
Gezerken uğradım nagâh kaşı kemâne - Mehmet Kemiksiz:.....	69
Nice ağlamayım etmeyim feryâd - Fatih Koca:.....	71
Penâhımdır benim Allahü Ekber - Ahmet Hakkı Turabi:.....	72
Ben âşık-ı şeydâyım gönlüm ne şerâb ister - Mehmet Kemiksiz:.....	73
Elhamdülillah söyler vücûdum tamâmen Allah - Osman Akbaş:.....	74
Men âşık-ı sevdâyam gönlüm ne şerâb ister - Osman Akbaş:.....	75
Var bir derdim benim dermân istemez - Ahmet Hakkı Turabi:.....	76
Nice ağlamayım etmeyim feryâd - Ahmet Hakkı Turabi:.....	77
Sana bir söz demezem lûtf-i Hüdâ'dan gayrı - Osman Akbaş:.....	78
Dostân-ı Ahmedî sevmek itâattir bize Yâ Hayy - Ahmet Hakkı Turabi:.....	79
Nâzik ey nâzenîn çoktur - Osman Akbaş:.....	80
Allahı Muhammedi âli seven dostânız - Ahmet Hakkı Turabi:.....	81
Mîr-i Nigârî hezâr eyleye feryâd ü zâr - Mehmet Kemiksiz:.....	82
Elhamdülillah fikrimdir Allah - Ahmet Hakkı Turabi:.....	83
Hâk-i râh-ı âh ü veşler müşkü anberdir bana - Mehmet Kemiksiz:.....	84
Yâr ile ağyârı görüp çektim âh - Osman Akbaş:.....	85
Nice ağlamayım etmeyim feryâd - Cumhur Enes Ergür:.....	86
Elhamdülillah fikrimdir Allah - Mehmet Kemiksiz:.....	87
Elhamdülillah söyler vücudum tamamen Allah - Mehmet Kemiksiz:.....	88
Ne görür ehl-i Hüdâ'dan gayrı - Osman Akbaş:.....	89
Yâd-ı ruhsârın ile dîde-i terkân ağlar - Osman Akbaş:.....	90